

היהודים חוזרים אל חבל הבשן

ב-ז' בכסלו ה'תשפ"ה נפל משטר אסד, ששלט בסוריה בעשרות השנים האחרונות.

מיליציות המשתייכות לפלג הסוני באיסלאם השתלטו על סוריה. בראש המיליציות עמד הטרוריסט המבוקש, שהיה חבר **באל-קאעידה ובדעאש** – מוחמד ג'ולאני. הוא זה ששולט היום במדינת סוריה החדשה. הסונים מאמינים שהאיסלאם צריך להשתלט על העולם ע"י ג'יהאד – **ברצח ובאלימות**¹. בסוריה, הם כבר הספיקו לעשות זאת כלפי דרוזים, עלוואים, כורדים ונוצרים.

הסונים בסוריה גם הביעו כמה פעמים הזדהות עם **חמאס**.

בישראל הבינו מיד את הסכנה הצפויה מארגוני טרור בצמוד לגבול, ויצאו למבצע 'חץ הבשן'. המטרה הייתה להשתלט על שטח לאורך הגבול בינינו לבין המשטר הסורי החדש, ולהשמיד את הכלים הצבאיים שנשארו מימי אסד.²

כיום ישראל שולטת בשני קווים. קו ראשון **בשליטה מלאה של צה"ל**, וקו שני בהשפעה חלקית. באזורים אלו נמצאים ערבים-סונים, צ'רקסים ודרוזים. **שנטבחו ע"י ממשל ג'ולאני**, קיבלו את חיילי צה"ל בחיבוקים ובצהלה, והם מתחננים ומבקשים ממדינת ישראל שתספח אותם לשטחה.³

אזור זה נמצא בחבל "**הבשן**" בסוריה, שנקרא כך עוד מימי יציאת מצרים, ועד היום (מבחינה גיאוגרפית והיסטורית – **רמת הגולן היא חלק מחבל ארץ זה**).

לעת עתה, רק במרחק קילומטרים רבים מחבל הבשן נמצא צבאו של ג'ולאני.

הבשן – שלנו מאת בורא עולם

לפני שבני ישראל עברו את הירדן, הם הגיעו לממלכת הבשן וכבשו אותה. בתורה⁴ מתואר שעוג מלך הבשן יצא להילחם בישראל, **עם ישראל השיב מלחמה** וכבש את חבל הבשן.

בספר דברים⁵ מתואר ששבט מנשה התיישבו בחבל הבשן: **"וַיֵּתֶר הַגִּלְעָד וְכָל הַבְּשָׁן מִמְּלַכַת עוֹג וַתְּתִי לַחֲצֵי שְׁבֵט מְנַשֶּׁה... וַאִיר בֶּן מְנַשֶּׁה לָקַח אֶת כָּל חֶבְל אֲרָגָב עַד גְּבוּל הַגְּשׁוּרִי וְהַמַּעֲכָתִי וַיִּקְרָא אֹתָם עַל שְׁמוֹ אֶת הַבְּשָׁן חֹת וַאִיר..."**

הבשן נשאר בשלטון יהודי, עד שמלך אשור כבש את האזור מידי ירבעם בן יואש מלך ישראל. המקום היה בידי זרים עד לתקופת החשמונאים, ששחררו אותו לזמן קצר. בשאר ימי בית שני, **ועוד מאות שנים אחריו, הבשן היה מיושב רובו ע"י יהודים**, אבל תחת שלטון נכרי מתחלף.⁶

עד היום נשארו בבשן ערים שנקראות **בשמן העברי הקדום**. המרכזית שבהן היא העיר 'נווה' (בערבית 'נוא'), וכן הערים 'גשמי' (ג'אסם) ו'ז'זיון' (ז'זיון). בעיר נווה נכתב, ככל הנראה, **מדרש תנחומא** המפורסם.

גם בראשית תקופת שיבת ציון העכשווית, נעשו ניסיונות להתיישבות בחבל הבשן.

¹ ג'בהת אלנצרה ("חזית התמיכה"), מרכז המידע למודיעין ולטרור על שם אלוף מאיר עמית, 20 בספטמבר 2013.

² "ההנחיה של כ"ץ: להשלים את ההשתלטות על מרחב החיץ של סוריה", באתר סרוגים, 9 בדצמבר 2024.

³ "דרמה בסוריה: הדרוזים דורשים עצמאות ונושאים עיניים לישראל", ישראל היום, 20/8/2025.

⁴ במדבר, כ"א, ל"ג-ל"ה

⁵ ג', י"ג-י"ד

⁶ "גמלא טבע ונוף", הוצאת משרד הביטחון, 1991, עמ' 118

בשנת ה'תרנ"ד (1893), קנתה האגודה הציונית "אחזה" אדמות בשטח של כ-90,000 דונם בסוריה. אבל לפני שהוצאו האישורים לעסקה, קבעה הממשלה העות'מאנית חוק **שאוּר מכירת קרקעות ליהודים**.

הרכישה הועברה לידי הברון רוטשילד, שהצליח לבטל את איסור מכירת הקרקע, לקנות ולרשום כחוק מעל ל-50,000 דונם (לשם השוואה, זהו שטח השווה לכ-60% משטח כל רמת הגולן).

בשנת ה'תרנ"ה (1894), הוקמה בחבל הבשן המושבה 'תפארת בנימין', על שמו של הברון. בהמשך הוקמו באזור **עוד כ-10 מושבות**, שבשיאן מנו למעלה מ-70 משפחות.

בשנים ה'תרנ"ח (1898) – ה'תרס"א (1901), בעקבות מחלות, התנכלויות של ערבים ולחץ מצד הממשלה העות'מאנית, נעזבו רוב במושבות. יהודים בודדים נשארו להחזיק בשטח במסירות רבה, ורק בקיץ ה'תש"ד (1944), נאלץ היהודי האחרון לעזוב את אדמות הבשן בהוראת הצרפתים, ששלטו אז באזור.⁷

גם אחרי שהמקום נעזב, נעשו במהלך השנים ניסיונות נוספים ליישב אותו מחדש.

הבשן נשאר בראש מעייניהם של היישוב היהודי. לדוגמא, בסוף שנת ה'תש"ז אמר דוד בן-גוריון בנאום במועצת מפא"י:

"אנו דורשים שהקהילה היהודית תכיל את מערב ארץ ישראל, ולא רק את עבר הירדן של עכשיו, אלא גם את החורן ואת הבשן ואת הגולן עד דרומה מדמשק".⁸

כיום מצוי השטח שנרכש בחבל הבשן בבעלות הקק"ל, ובנויים בו כפרים **ששייכים חוקית לקק"ל**.

הבשן – חלק מארץ ישראל

לפי כל הפוסקים שדנו בגבולות הארץ, חבל הבשן הוא חלק מגבולות ארץ ישראל שבפרשת מסעי.⁹ ופשוט וברור שהוא חלק מגבולות הארץ המובטחת – מהפרת ועד הנילוס. **מצוות ארץ ישראל חלה באופן מוחלט גם על חבל הבשן**.

בנוסף, לפי חלק מהדעות¹⁰ חבל הבשן הוא אפילו חלק מגבולות עולי בבל. אלו הגבולות שמגדירים את החיוב מדאורייתא במצוות התלויות בארץ.

הבשן – החשיבות הביטחונית

כאמור, עם נפילתו של משטר אסד, השמידה ישראל כ-80% מהיכולות הצבאיות של סוריה.¹¹ אך המשטר החדש של ג'ולאני כבר הספיק להקים צבא חדש, לשקם את **חיל האויר, חיל הים ולסגור עסקאות נשק ענקיות עם טורקיה**.¹²

אחרי שאיראן ושלוחותיה בכל באזור נחלשו מאד במלחמה האחרונה, טורקיה מנסה לייצב את עצמה **ככח מוביל במזרח התיכון**. בין השאר, היא הודיעה על תמיכה במשטר הטרור של ג'ולאני.¹³

ג'ולאני עצמו חשף בראיונותיו לתקשורת הערבית את דעתו לגבי ישראל. כבר ב-ב' אלול, הצהיר כי: **"הקשר עם ישראל עובר דרך החזרת רמת הגולן"**.

ב-ו' אלול פרסם משרד החוץ של ג'ולאני הודעה **שהגולן הוא שטח סורי כבוש**. כשבועיים לאחר מכן אמר בראיון: **"ישראל כובשת את הגולן מאז 1967"**.

⁷ "שאל דגן, סקירה מקיפה על מושבות הגולן והחורן" באתר "מוזיאון העלייה הראשונה".

⁸ "סוריה ורמת הגולן: עת לאסטרטגיה לאומית", צביקה האוזר, השילוח, גליון 10, תמוז תשע"ח.

⁹ "טובה הארץ מאוד מאוד" לרב חיים שטיינר שליט"א.

¹⁰ מובאות בספר 'ים ודרום ירשה', וכן לפי פרופ' יהודה אליצור.

¹¹ "מבצע 'חץ הבשן' של צה"ל: כ-80% מהיכולות האסטרטגיות של סוריה נטרלו", באתר ynet, 10 בדצמבר 2024.

¹² "המבנה של הצבא הסורי החדש", סרטון בערוץ "לאומנות", ומקורות רבים.

¹³ "ארדואן נגד נתניהו", סרטון בערוץ "לאומנות".

ברור שהוא לא יתפשר על הגולן, במיוחד בהתאם לביטחוננו הצבאי ההולך וגדל.

האיום אינו תיאורטי. ב-ז' סיון דווח¹⁴ שרקטות נורו משטח סוריה לכיוון רמת הגולן.

ב'חדשות העולם הערבי' נכתב שג'ולאני מאפשר חופש פעולה לארגוני הטרור **חמאס** והג'יהאד האסלאמי בשטחי סוריה, ואף נפגש עם פעיליהם.

ב-ל' אב, פורסם ב'ישראל היום'¹⁵, שראש המל"ל מנהל דיאלוג ישיר עם המשטר בסוריה, ואף לא שולל אפשרות של יציאה מלאה מהבשן, שהוא היחיד שמספק הגנה מפני מתקפת-פתע של טרור מסוריה, בדומה למה שקרה בעוטף עזה. אפשרויות שונות של הסכמים, דווחו במספר כלי תקשורת.¹⁶

השיחות עם סוריה הופסקו לזמן מסוים, אך אחרי כחודשיים יצאו סוריה וטורקיה לקמפיין בינלאומי כדי להפעיל לחץ-נסיגות על ישראל.¹⁷

המשמעות של נסיגות, הוא איום ממשי של צבא סוריה המתחזק ומתחדש בנשק חדיש (ואולי אפילו מטוסי F5 חדשים), שישלוט על הגבול עם מדינת ישראל וצמוד לרמת הגולן. גם טרוריסט כמו ג'ולאני "יתחייב" שהצבא שלו לא יתקרב לגבול, ישראל לא תוכל לאכוף התחייבות שכזאת לאורך זמן.

הבשן – איך נעשה את זה?

לפני מספר חודשים הוקמה תנועת "חלוצי הבשן", במטרה לחזור וליישב מחדש את חבל הבשן. ההיסטוריה של מדינת ישראל קובעת – בלי התיישבות אין אחיזה צבאית לאורך זמן.

כצעד ראשון, עשו חברי התנועה סיור היכרות-שטח בהר שיאון (הר ברכס החרמון, שהיה בשליטה סורית).

פעם נוספת, קבוצה של עשרות פעילים עברה את הגבול הישן, אל חבל הבשן, והניחה 'אבן-פינה' ליישוב 'נווה הבשן', בהשתתפות משפחתו של יהודה דרור יהלום הי"ד.¹⁸

במקביל, התנועה פועלת באמצעות כנסים רעיוניים וסיורים מעשיים על הגבול, במקביל ליוזמות פרלמנטריות עם ח"כים ועבודות מטה.

באסרו חג סוכות, התקיימה צעדה של מאות יהודים סמוך לגבול, בקריאת תמיכה בהתיישבות אזרחית בבשן. במהלך הסיור ניסו מספר משפחות להיכנס ולהתיישב בשטח, אך נחסמו ע"י הצבא.¹⁹

הדבר היחיד שיקבע את הישארות השליטה הישראלית והביטחונות בשטח, ישמור ויגן על יישובי ישראל, ובראשם יישובי רמת הגולן - הוא התיישבות אזרחית עכשיו בחבל הבשן, חזרה לנחלת אבותינו.

התנועה מאמינה שהתיישבות בפועל, יחד עם גב ציבורי לפעילים שבשטח – יאפשרו לנו להתקבע בשטח, ולהפוך לאורך הזמן את חבל הבשן לחלק בלתי נפרד מהגולן ומדינת ישראל.

¹⁴ "רקטות נורו מדרום סוריה לעבר הגולן - צה"ל הגיב בירי ארטילרי", ערוץ 7, ז' בסיון תשפ"ה 3.06.25.
¹⁵ "ראש המל"ל הנגבי: יש דיאלוג ישיר בין ישראל למשטר הסורי - אני מנהל אותו", ישראל היום, 24/6/2025.
¹⁶ למשל, "אין שלום בחינם": התנאי החדש של סוריה להסכם עם ישראל", כיכר השבת, ז' בתמוז 03.07.25.
וכן "משלחות המו"מ של סוריה וישראל ייפגשו שוב "בקרו"ב": "טרם הושגו הסכמות", באתר ynet, 26.07.25, ועוד רבים.

¹⁷ ישראל היום 26/10/2025

¹⁸ "הנחת אבן הפינה ליישוב נווה הבשן – סיפור חלוצי ומסירות למולדת", באתר תנועת 'עורי צפון',

18/08/2025

¹⁹ "צה"ל סיכל ניסיון התיישבות ישראלית ברמת הגולן הסורית", i24NEWS, 15 באוקטובר 2025.